

Landbruksdirektoratet
Postboks 8140 Dep
0033 Oslo
Postmottak@landbruksdirektoratet.no

Oslo, 18. mars 2016

Forslag til forskrift om erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon

Det vises til forslag til ny forskrift om erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon. Nortura SA og Kjøtt og Fjørfebransjens Landsforbund (KLF) er positive til at det gjøres en gjennomgang av regelverket. Velfungerende offentlige erstatningsordninger er avgjørende for å sikre meldinger om smitte, aksept for prøvetaking og bekjempelsestiltak og med dette ivareta av en god dyre- og plantehelse. Velfungerende offentlige erstatningsordninger er også avgjørende for å kunne ivareta andre samfunnshensyn som krever tiltak i husdyr- eller planteproduksjon. Med bakgrunn i dette har forskriftsforslaget etter vår oppfatning flere vesentlige mangler, blant annet:

- Formålet er for snevert til å kunne gi erstatning ved bekjempelse av smittestoffer som ikke har betydning for dyrehelse eller mattrygghet, men som er av annen samfunnsmessig betydning (§ 1)
- Det må ytterligere klargjøres hva som ligger i begrepet "allment tilgjengelig erstatningsordning" (§ 3)
- Fortsatt gis det kun erstatning for sanering dersom det samtidig blir fattet et vedtak om avliving (§ 5)
- Muligheten til å få erstattet nødvendige utlegg har blitt redusert til en mulighet til å få erstattet "*nødvendig forbruksmaterie*ll" – dette innebærer en sterk svekkelse av gjeldende erstatningsregime (§ 6)
- Kompensasjon for innleid hjelp i forbindelse med utarbeidelse av saneringsplan må omfattes av forskriften, jf. føringer gitt i forbindelse med bekjempelse av MRSA. Slik kompensasjon hører naturlig hjemme i erstatningsforskriften og bør ikke kun omfatte MRSA (§ 6)
- Det må åpnes for at produksjonstap kan dekkes ved bekjempelse av smittestoffer som ikke har betydning for dyrehelse eller mattrygghet, men som er av annen samfunnsmessig betydning, jf forskrift om kompensasjon for produksjonstap ved nedslakting på grunn av MRSA (§ 3 og erstatning etter Matloven § 31)
- Det legges ikke til rette for regelmessige justeringer av de standardiserte satsene for erstatning av dyr (§§ 15 – 22)

Nedenfor utdypes våre kommentarer nærmere.

§ 1 Formål

Forslaget viderefører og presiserer formålet om at ordningene i forskriften skal: "*... bidra til bekjempelse av planteskadegjørere og dyresykdommer og bidra til trygg mat ved å gi økonomisk erstatning for å redusere belastningen ved ulike bekjempelsestiltak*".

Vi mener at det foreslåtte formålet er for snevert. Slik formålet er utformet tas det ikke høyde for offentlige pålegg hvor bekjempelsestiltakene begrunnes utfra eksempelvis rene folkehelsemessige hensyn. Dette gjelder blant annet MRSA som ikke er en dyresykdom. Pålagte tiltak for MRSA kan heller ikke begrunnes utfra "trygg mat-hensyn". Ved MRSA-bekjempelse er det likefullt nødvendig å gi økonomisk erstatning for å redusere belastningen av myndighetenes bekjempelsestiltak; noe som også er en etablert praksis. Imidlertid faller MRSA utenfor formålsformuleringen i både nåværende forskrift og i forslaget til ny forskrift.

Det kan ikke utelukkes at det i fremtiden kan forekomme andre eksempler på at myndighetene ønsker å fatte inngripende og tyngende pålegg rettet mot plante- og husdyrproduksjon for å bekjempe smittestoffer som ikke har dyre- eller plantehelsemessig eller mattrygghetsmessig betydning, men som vurderes å ha en vesentlig samfunnsmessig skadevirkning. De samme hensynene som ligger til grunn for å gi økonomisk erstatning ved pålegg begrunnet utfra dyrehelse, plantehelse og trygg mat, bør også gjelde i slike tilfeller. Formålet i forskriften bør derfor endres. Vi foreslår at (tillegg til ny tekst med understreking): "... trygg mat og andre smittestoff av samfunnsmessig betydning ved å gi..." legges til det foreslåtte formålet i § 1.

§ 3 Generelle vilkår

Det er et vilkår for erstatning at tapet ikke kan dekkes gjennom tegning av allment tilgjengelige forsikringsordninger. Heller ikke tap som dekkes gjennom andre former for forsikring eller på andre måter skal dekkes av erstatningsordningen.

Generelt vil vi fremheve at velfungerende offentlige erstatningsordninger er avgjørende for å kunne ha høye dyre- og plantehelseambisjoner. Det er vesentlig at det ikke blir for stor ubalanse mellom hva som kan erstattes over offentlige ordninger og hva som dekkes gjennom private forsikringsordninger. Forsikring er en frivillig ordning. Dersom den offentlige erstatningsordningen svekkes på bekostning av forsikring, vil dette vanskeliggjøre effektiv smittebekjempelse fordi konsekvensene ved å varsle om mistanke om smitte blir uforholdsmessig store for en som ikke har forsikring. Denne problemstillingen omfatter både de som av ulike grunner ikke har tegnet forsikring, men vil også gjelde personer som inngår forsikringsavtaler på tidspunkt der det er innført tegningsrestriksjoner for enkelte smittestoff, noe som var tilfeller for MRSA i enkelte perioder i løpet av 2014 og 2015. Vi mener at når det foreligger tegningsrestriksjoner, kan ikke dette ansees som en "*allment tilgjengelig forsikringsordning*".

Hvis formålet med § 3 andre ledd er å presisere at man ikke kan få offentlig erstatning dersom tapet i realiteten er dekket av en forsikringsordning, bør dette komme tydeligere frem. Formuleringen som angir at det er et vilkår for erstatning at tapet ikke kan dekkes gjennom en allment tilgjengelig forsikringsordning, bidrar til uklarhet, og vi foreslår at annet ledd erstattes med følgende: "*For erstatning etter matloven § 22 tredje ledd og § 31 er det et vilkår at søkeren ikke faktisk får dekket tapet gjennom forsikring eller på annen måte.*"

Vi vil også påpeke at når kun deler av tapet dekkes over offentlig erstatningsordning, faller dette svært urimelig ut når det pålegges bekjempelsestiltak på grunn av smittestoff som ikke har dyrehelse-, plantehelse- eller mattrygghetsmessig betydning. MRSA er et eksempel her. Myndighetene har erkjent at bekjempelse av MRSA påfører svineprodusenten en uforholdsmessig økonomisk belastning, og som følge av dette er det fastsatt en egen forskrift om kompensasjon for produksjonstap etter pålegg om

nedslaktning for MRSA. Nortura og KLF mener at forskriftsforslaget som nå er på høring må ta høyde for et slikt behov, og utformingen av § 3 justeres i tråd med dette. Vi viser også til kommentaren til "Erstatning etter Matloven § 31" nedenfor.

§ 5 Erstatning etter offentlige pålegg

Både gjeldende regelverk og forskriftsutkastet setter som vilkår at eier kun har rett til erstatning for saneringskostnader dersom det samtidig fattes et vedtak om avlaving av dyr, eller at dyrene dør før et slikt vedtak er fattet. Dette tar ikke høyde for moderne driftsmetoder i husdyrproduksjon, hvor "alt inn-alt ut"-prinsippet praktiseres. Dette er svært gunstig med tanke på smittevern, og er et vanlig prinsipp både ved produksjon av slaktegris og fjørfe. Man kan imidlertid havne i den situasjonen at husdyrrommet står tomt i det et smittestoff oppdages. Det hender derfor at husdyreiere blir pålagt omfattende saneringer av husdyrrom uten å kunne få erstatning for dette, noe som er urimelig.

Vi forventer at regelverket tar høyde for moderne og ønskede driftsformer. Det må derfor legges til et nytt ledd i § 5 i erstatningsforskriften som gir rett til erstatning for utgifter til gjennomføring av pålagte tiltak for å fjerne mulige smittestoffer også i de tilfellene hvor det ikke er fattet vedtak om avlaving av dyr. Et slikt nytt ledd kan hjemles i matloven § 22 tredje ledd, ettersom matloven § 22 første og annet ledd legger til grunn et vedtak om avlaving for erstatning av saneringsutgifter.

§ 6 Utmåling av erstatning

I dagens gjeldende forskrift er en av tapspostene som inngår i erstatningsutmålingen "*nødvendige utlegg til gjennomføring av pålagte tiltak*". I forskriftsutkastet er dette erstattet med følgende ordlyd: "*nødvendig forbruksmateriell til gjennomføring av pålagte tiltak dekkes etter dokumentasjon*". Dette er en betydelig innskrenking av gjeldende forskrift. En rekke utgifter som i erstattes etter dagens gjeldende forskrift vil ikke lenger være erstatningsberettiget fordi de ikke kan kategoriseres som "*forbruksmateriell*". Nortura og KLF ber derfor om at formuleringen "*forbruksmateriell*" i § 6 punkt 5, erstattes med "*utlegg*". Nedenfor utdypes bakgrunnen for dette nærmere.

Avlivning og slaktning

Ved saneringer av husdyrhold vil det påløpe kostnader forbundet med avlaving og utslaktning av dyr. Dette er kostnader som aldri vil kunne regnes som forbruksmateriell, men som skal erstattes, jf matloven § 22 annet ledd ("*...ha erstatning for nødvendige utlegg til avlaving, nedgraving eller destruksjon av dyr...*"). Muligheten for erstatning av disse kostnadene må tas høyde for og presiseres tydeligere i forskriftens § 6.

I forbindelse med saneringer for MRSA har også problemstillingen om erstatning av avlivningskostnader dukket opp. I den forbindelse presiserte Landbruks- og matdepartementet (LMD) i brev til Landbruksdirektoratet datert 8. februar at:

- "*Det er viktig at særskilte krav knyttet til gjennomføring av slaktning nedfelles i vedtak fra Mattilsynet*"
- "*Dersom slaktning i henhold til Mattilsynets krav medfører øvrige merkostnader som påløper på slakteriet og faktureres bonden, vil dette kunne erstattes*"
- "*...det ved erstatningsutmålingen må gjøres en konkret vurdering om hvorvidt den anførte kostnaden er ekstraordinær*"

Nortura og KLF vil her presisere at ethvert pålegg om nedslaktning av besetninger vil, med noen få unntak, måtte håndteres utenom ordinær drift og vil innebære ekstraordinære

merkostnader. Det er derfor viktig at Landbruksdirektoratet bygger regelverksutformingen og forvaltningspraksis på faktiske forhold og konsekvenser.

Erstatning for utgifter til innleid arbeidskraft

Bruk av formuleringen "*forbruksmaterieell*" avgrensner muligheten for erstatning for utlegg til innleid arbeidskraft. Det settes ofte korte tidsfrister for å gjennomføre en sanering, og det vil ved omfattende saneringer ikke være mulig å gjennomføre å gjennomføre pålagte saneringstiltak på en god måte dersom en sanering kun baseres på egen arbeidskraft. Den foreslåtte innsnevringen av regelverket er derfor uhensiktsmessig dersom målet er å sikre en mest mulig effektiv og sikker bekjempelse av smittestoff.

Bistand til utarbeidelse av saneringsplaner

LMD har i brev av 8. februar bedt Landbruksdirektoratet om å legge fram forslag til utmålingskriterier for kompensasjon av kostnader til innleid bistand i forbindelse med utarbeidelse av saneringsplaner for MRSA. Nortura og KLF vil understreke at behovet for å få erstattet slike kostnader også er nødvendig ved sanering for andre smittestoff enn MRSA, fordi det å utarbeide saneringsplaner forutsetter særskilt fagkompetanse som den enkelte husdyreier som hovedregel ikke innehar. En slik kompensasjon kan hjemles i matloven § 31, men bør i forskriften komme inn under § 6 i likhet med øvrige poster som erstattes.

Erstatning etter Matloven § 31

Vi viser til vår kommentar til § 3. Pålagte tiltak for å bekjempe smittestoff som ikke har dyrehelse-, plantehelse- eller mattrygghetsmessig betydning kan innebære en uforholdsmessig økonomisk belastning på husdyr- eller planteproduzenten, jf ordningen som er nedfelt i forskrift om erstatning for produksjonstap etter pålegg om nedslaktning for MRSA. Forskriften som dekker produksjonstap for MRSA er hjemlet i matloven § 31. Forskriftsforslaget som nå er på høring bør inneholde en generell mulighet til å dekke produksjonstap når det pålegges bekjempelsestiltak på grunn av smittestoff som ikke har dyrehelse-, plantehelse- eller mattrygghetsmessig betydning. Nortura og KLF ber om at det tas inn en egen paragraf som åpner for erstatning av produksjonstap i slike tilfeller. En slik paragraf kan også hjemles i matloven § 22 tredje ledd og inngå i den delen av forskriften som omfatter erstatning etter matloven § 22.

Standardiserte satser §§ 15-22

Det er viktig at nivået på erstatninger reflekterer faktiske tap og kostnader som følger av utslakting etter offentlige pålegg. Oppjustering av erstatningssatsene må derfor gjøres regelmessig for at reelle tap skal kunne bli erstattet. Pressemeldingen fra LMD i forbindelse med høringsforslaget, hevdet at satsene for erstatning for dyr nå blir økt med om lag 20 prosent. De foreslåtte erstatningssatsene for gris er imidlertid ikke økt så mye. Kun satsene for slaktegris har økt med 20%, mens satsene for smågris kun har økt med om lag 12 %. For purker og råner er satsene uendret. For å unngå etterslep, ønsker vi at satsene justeres hvert år.

Nedenfor kommenterer vi enkelte av de foreslåtte satsene nærmere.

§ 16 Fraktkostnader

Spesialisering, færre bruk og lengere avstander har ført til at fraktkostnadene øker. De foreslåtte satsene er allerede utdaterte. For eksempel er fraktkostnaden for livkvige / ku 510 kr etter Norturas satser, mens foreslått sats er 460 kr.

Videre er ikke omsetningskostnader med. Når det skal rekrutteres dyr etter en sanering er det fordelaktig utfra et smittemessig synspunkt at det rekrutteres dyr fra færrest mulig besetninger. Organisert livdyrformidling kan bidra til dette, og satsene burde også inneholdt et element som erstatter omsetningskostnaden når en produsent må bygge opp besetningen sin igjen som følge av pålagt sanering.

Det er også en mangel at satsene ikke tar høyde for høyere fraktkostnader i Nord-Norge. Dette fører til at husdyrprodusenter i denne landsdelen får en ekstra økonomisk belastning som følge av pålagte bekjempelsestiltak.

§ 18 Standard satser for fjørfe

Det mangler satser for oppal. Dette gjelder både oppal av unghøner av verperase (produksjon av nyklekte kyllinger av verperase til de selges til eggprodusentene når dyra er 16 uker gamle) og oppal av unghøner av slakterase (produksjon av nyklekte foreldrekyllinger frem til de selges til rugeeggprodusenten når dyra er 18 uker gamle). Disse leddene er vesentlige ledd i fjørfeproduksjonen og burde vært omfattet av egne satser.

I beregningsgrunnlaget fra NILF er det lagt til grunn en periode på 8 og 6 uker for nyrekruttering av hhv. verpehøner og rugeeggøner av slakterase. Dette er en for kort periode. Dagens flokker ligger på 7500 høner og det er følgelig dette antall dyr som må erstattes. Dersom en flokk må avlives utenom normal produksjonssyklus vil det i utgangspunktet ikke være kapasitet bakover i produksjonsskjeden til å kunne produsere høner til nyrekruttering i løpet av 8/6 uker. Ut fra våre erfaringer vil det i realiteten kunne gå inntil et halvt år eller mer før leveringsklare unghøner er tilgjengelig. Vi stiller også spørsmål ved hvorfor det er lagt til grunn kortere tid for nyrekruttering av rugeeggbesetning av slakterase enn en besetning med verpehøner.

§ 19 Standard satser for storfe

Satsene for okser er for lave og det er for stort avvik mellom dyrets faktiske verdi og foreslått erstatningssats.

§ 20 Standard satser for gris

Nortura og KLF mener det er urimelig at tillegg for SPF-gris og annen spesial-gris (eksempelvis Noroc) ikke inkluderes. Disse grisene har høyere verdi enn ordinær gris, og satsene må reflektere dette.

Med vennlig hilsen
Nortura SA

Kjøtt og Fjørfebransjens Landsforbund

Ingrid Melkild (sign.)
Fagsjef mattrygghet

Ida Mathisen (sign.)
Sjefsveterinær